

حقوق اساسی

تعاریف، نظریات، اصطلاحات و پرسش و پاسخ

ضمیمه - متن کامل قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

ویژه دانشجویان کارشناسی حقوق و علوم سیاسی

حجة الاسلام ذبیح اله علی زاده اشکوری

علی‌زاده، ذبیح‌الله، - ۱۳۴۶.

حقوق اساسی: تعاریف، نظریات، اصطلاحات و پرسش و پاسخ
ضمیمه - متن کامل قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ویژه دانشجویان کارشناسی حقوق
و علوم سیاسی / ذبیح‌الله علی‌زاده اشکوری. - تهران: فردوس، ۱۳۸۴.
[۱۵۵]ص.

ISBN : 964-320-227-5 ریال ۱۴۰۰۰

عنوان دیگر: حقوق اساسی..

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص [۱۵۵].

۱. حقوق اساسی. ۲. حقوق اساسی ایران. ۳. قانون اساسی (جمهوری اسلامی). الف. ایران.
قانون اساسی (جمهوری اسلامی).
ب. عنوان.

۳۴۲

م ۲ ع ۸ / ۳۱۶۵ K

۱۵۲۴۵ - ۸۴م

کتابخانه ملی ایران

انتشارات فردوس

انتشارات فردوس

خیابان دانشگاه کوچه میثرا شماره ۷ تلفن ۶۴۱۸۸۳۹-۶۴۹۵۷۷۹

حقوق اساسی

تألیف: حجت‌الاسلام ذبیح‌الله علی‌زاده‌اشکوری

حروفچینی و صفحه‌آرایی: مریم کریمیان

چاپ اول: ۱۳۸۴

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

چاپخانه رامین

همه حقوق محفوظ است.

شابک: ۵-۲۲۷-۳۲۰-۹۶۴

قیمت: ۱۴۰۰ تومان

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۷
درس اول	
۱) حقوق اساسی	۱۰
۲) تقسیمات حقوق اساسی	۱۰
۳) رابطه نظام سیاسی با حقوق اساسی - قدرت - سیاست	۱۲
۴) حقوق اساسی، قدرت، عدالت و حقانیت	۱۴
درس دوم	
۱) شکل‌گیری قانون اساسی	۲۰
۲) قانون اساسی در نظام‌های سیاسی	۲۱
۳) انواع قانون اساسی	۲۱
۴) برتری قانون اساسی	۲۳
۵) ارتباط قوانین عادی با قانون اساسی	۲۵
۶) تشکیلات و کنترل قانون اساسی	۲۶
درس سوم	
۱) ساختار کشور - دولت	۳۰
۲) ساختار سرزمین	۳۲
۳) رابطه بین سرزمین و دولت	۳۳
۴) حاکمیت و اقسام آن	۳۵
درس چهارم	
۱) کشور بسیط یا مرکب و انواع آن	۴۰
۲) حاکمیت فدراسیون و فدرال و میان آن	۴۲
۳) ویژگی‌های شکل‌گیری نظام فدرال	۴۳
درس پنجم	
۱) نظام‌های سیاسی و انواع آن	۵۰

۵۰ (۲) دیکتاتوری - سلطنت مطلقه - دموکراسی و مردم سالاری - شایسته سالاری.

۵۳ (۳) رژیم‌های همه سالاری یا دموکراسی مردم سالاری .....

درس ششم

۶۰ (۱) حقوق و آزادی عمومی .....

۶۲ (۲) انواع مهم‌ترین حقوق آزادی‌ها .....

۶۴ (۳) آزادی‌های اقتصادی و اجتماعی .....

درس هفتم

۷۰ (۱) تفکیک قوا (قوه مقننه، مجریه و قضائیه) .....

۷۰ (۲) نظام قانونگذاری دو مجلسی و قانونگذاری یک مجلسی .....

۷۴ (۳) سازمان داخلی مجلس .....

۷۵ (۴) تشکیلات سازمانی مجلس .....

۷۶ (۵) اختیارات و وظایف مجلس .....

درس هشتم

۸۴ (۱) کلیات تشکیلات دولت و قوه مجریه .....

۸۵ (۲) اقسام قوه مجریه رئیس کشور (پادشاه - رئیس جمهور) .....

۸۷ (۳) رئیس جمهور، نخست وزیر، وزیران و نهادهای حاکمیت .....

درس نهم

۹۴ (۱) انتخابات و رأی .....

۹۵ (۲) اقسام رأی .....

۹۷ (۳) نحوه و شرایط رأی‌گیری .....

درس دهم

۱۰۶ (۱) نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران .....

۱۰۸ (۲) ولایت فقیه و وظایف و شرایط آن در قانون اساسی .....

۱۱۰ (۳) قوای سه‌گانه و وظایف آن در قانون اساسی .....

۱۱۲ (۴) جایگاه مردم در حاکمیت و قانون اساسی .....

ضمیمه

۱۱۵ متن کامل قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۶۸ .....

مقدمه

نظام آفرینش هستی، براساس حق و صدق استوار گردیده، مقدار بهره‌وری هر شیء بر حق و صدق به اندازه پیوند وجودی آن شیء با حق و صدق است. حق و صدق مطلق، خدای خالق است و مظهر حق و صدق خداوند، وحی الهی و گفتار خداوند است. در رسیدن به حقیقت و صداقت باید از وحی الهی مدد گرفت.

حقوق اساسی انسان همان نعمت‌های بی‌کرانی است که خداوند از درگاه لطف خود به انسان عطا کرده است.

خداوند همه چیز را در عالم خلقت برای انسان آفریده است. انسانی که عقل، ادراک، علم و شناخت دارد. در رسیدن به حقوق اساسی باید با عقل و علم و شناخت دین خدا رفتار و عمل نماید.

هر انسانی آزاد آفریده شده تا در آزادی فکری و جسمی بتواند راه حق و عدل را پیدا کند و از انحراف‌رهایی یابد. آزادی انسان در رسیدن به حق از حقوق اساسی اوست. حتی خالق جهان آزادی هیچ فردی را در دنیا محدود نکرده تا در آخرت بهانه‌ای نباشد دنیا روز عمل و آخرت روز حساب است.

برای رسیدن به عمل حق، باید آزاد بود و این آزادی را خدا به انسان داده است. برای حقوق اساسی نمی‌توان محدوده‌ای تعریف کرد. دایره حقوق اساسی انسان به وسعت دایره آزادی است اما در علم حقوق و جامعه‌شناسی، براساس تجربه گذشته موضوعات و اصطلاحات و تعاریفی وجود دارد که در رسیدن به حقوق اساسی کمک می‌کند.

یادگیری این تعریف و تقسیم‌بندی‌ها، شناخت ما را در جهت شناخت حقوق اساسی توانایی بیشتری می‌بخشد. مخصوصاً دانشجویان عزیز رشته‌های حقوق و علوم سیاسی و مجموعه علوم انسانی و یا به عبارت دیگر همه افراد باید کلیات علم حقوق و ساختار تشکیلات حاکمیت را بشناسند تا راحت‌تر و بهتر بتوانند به حقوق خود برسند.

ما در این کتاب (حقوق اساسی) سعی کردیم با استفاده از منابع مختلف اصطلاحات و تعریف‌ها را به اختصار و با روش آسان در یادگیری بیاوریم و برای سهولت کار به صورت درس، تقسیم‌بندی کردیم و در پایان هر درس، سؤالات آن را نیز به صورت پرسش و پاسخ بیان کردیم.

به اعتقاد من حقوق اساسی، حقوق حال و روزمره است یعنی هر شخصی باید حقوق اساسی خود را در هر چیزی در زمان حال بگیرد و استفاده کند. به نظر حقوق اساسی به گذشته و آینده چندان ارتباطی ندارد چون معلوم نیست بتوان گذشته را احیاء نمود و یا در آینده حیاتی وجود داشته باشد.

هر چند حق قابل پرداخت و وصول است حتی اگر مربوط به گذشته باشد. در هر صورت تجربه گذشته را در رسیدن به حقوق اساسی می‌توان برای حال و آینده استفاده کرد. برای رسیدن به آینده‌ای بهتر باید اکنون برنامه‌ریزی دقیق‌تر و عاقلانه‌تری به وجود آورد.

اعتقاد دارم در حقوق اساسی هیچ وقت نمی‌توان تعریف قطعی و کاملی آورد چون انسان در حال تحول است و حقوق انسانی نیز به تناسب حال انسان تعریف شدنی است. پس این تعریف کامل نخواهد بود. از همه دانشجویان و اساتید مدد می‌جویم تا نقد و نظر ارزشمند خود را جهت اصلاح در چاپ بعدی این اثر اعلام بفرمایند. از عنایات همه اندیشمندان و دانشگاهیان متشکر و سپاسگزارم.

ذبیح‌اله علی‌زاده اشکوری

واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی

مردادماه ۱۳۸۴ - تهران